

เทคนิควิธีสอนที่เน้นการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning)

ความสำคัญ/สภาพปัญหา

พันธกิจที่สำคัญที่สุดของสถาบันการศึกษา คือการผลิตบัณฑิตหรือการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ให้

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์เป็นสถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษา ได้มีการพัฒนาระบบและกลไกการ

การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ผู้ร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ได้ร่วมอภิปรายในประเด็นต่อไปนี้

1. ความหมายของการเรียนเชิงรุก
2. หลักการของการจัดการเรียนรู้เชิงรุก
3. ลักษณะการเรียนรู้เชิงรุก
4. บทบาทของผู้เรียนและผู้สอน
5. กลยุทธ์การสอน

1. ความหมายของการเรียนเชิงรุก

การเรียนเชิงรุก (Active Learning) คือ การเรียนที่เน้นให้ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์ กับการเรียนการสอน กระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดกระบวนการคิดขั้นสูง (Higher-Order Thinking) ด้วยการวิเคราะห์ สังเคราะห์และประเมินค่า ไม่เพียงแต่ฟัง ผู้เรียนต้องอ่าน เขียน ถามคำถาม อภิปรายร่วมกันและลงมือปฏิบัติจริง โดยต้องคำนึงถึง ความรู้เดิมและความต้องการของผู้เรียนเป็นสำคัญ ทั้งนี้ผู้เรียนจะถูกเปลี่ยนบทบาทจากผู้รับความรู้ไปสู่การมีส่วนร่วมในการสร้างความรู้

2. หลักการของการจัดการเรียนรู้เชิงรุก

- 2.1 ผู้สอนควรทราบว่าผู้เรียนมีความถนัดที่แตกต่างกันและควรทราบความรู้พื้นฐานของผู้เรียน
- 2.2 ผู้สอนควรสร้างบรรยากาศในการเรียนให้ผู้เรียนกล้าพูด กล้าตอบและมีความสุขทุกการเรียนรู้

3. ลักษณะของการเรียนเชิงรุก

- 3.1 เป็นการพัฒนาศักยภาพการคิด การแก้ปัญหา และการนำความรู้ไปประยุกต์ใช้
- 3.2 เปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนรู้สูงสุด
- 3.3 ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการจัดระบบการเรียนรู้และสร้างองค์ความรู้โดยมีปฏิสัมพันธ์ร่วมกันในรูปแบบ
- 3.4 ผู้เรียนได้เรียนรู้ความมีวินัยในการทำงาน การแบ่งหน้าที่ ความรับผิดชอบร่วมกัน
- 3.5 เป็นกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนบูรณาการข้อมูล ข่าวสาร สารสนเทศสู่ทักษะการคิดวิเคราะห์
- 3.6 ผู้สอนเป็นผู้อำนวยความสะดวกในการจัดการเรียนรู้ เพื่อให้ผู้เรียนเป็นผู้ปฏิบัติด้วยตนเอง
- 3.7 ความรู้เกิดจากประสบการณ์ การสร้างองค์ความรู้และการสรุปบทวนของผู้เรียน

4. บทบาทของผู้สอนและผู้เรียน

4.1 บทบาทของผู้สอน

1. จัดให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลางของการเรียนการสอน กิจกรรมต้องสะท้อนความต้องการในการพัฒนาผู้เรียนและเน้นการนำไปใช้ประโยชน์ในชีวิตจริงของผู้เรียน
2. สร้างบรรยากาศของการมีส่วนร่วมที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีกับผู้สอนและเพื่อนในชั้นเรียน
3. จัดสภาพการเรียนรู้ ให้มีวิธีการสอนที่หลากหลาย กิจกรรมการเรียนการสอนที่ทำทนาย ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีส่วนร่วม กระตุ้นให้ผู้เรียนประสบความสำเร็จในการเรียนรู้
4. ผู้สอนต้องใจกว้าง ยอมรับในความสามารถ การแสดงออกและความคิดเห็นของผู้เรียน

4.2 บทบาทของผู้เรียน

1. มีปฏิสัมพันธ์ ร่วมมือกับเพื่อนในการสืบค้นหาคำตอบ ด้วยการร่วมอภิปราย ร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ สรุปข้อความรู้และร่วมนำเสนอ
2. สร้างความรู้และทำความเข้าใจ ผ่านการคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ และสรุปข้อความรู้ที่ได้ด้วยตนเอง

5. เทคนิค/วิธีการสอนแบบการเรียนรู้เชิงรุก

การจัดการเรียนรู้แบบ Active learning สามารถสร้างให้เกิดขึ้นได้ทั้งในและนอกห้องเรียน รวมทั้งสามารถใช้ได้กับผู้เรียนทุกระดับทั้งการเรียนรู้เป็นรายบุคคล การเรียนรู้แบบกลุ่มเล็ก การเรียนรู้แบบกลุ่มใหญ่ การเรียนเชิงรุก มีวิธีการสอนที่หลากหลาย การเลือกใช้วิธีการสอนแบบใดขึ้นอยู่กับลักษณะของเนื้อหาวิชา บุคลิกของผู้สอน บุคลิกของผู้เรียน รวมทั้งสภาพแวดล้อม จากการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ของอาจารย์มหาวิทยาลัย เกษมบัณฑิต ใช้วิธีการสอนแบบการเรียนรู้เชิงรุกทั้งรายวิชา เฉพาะบางหัวข้อ บางรายวิชาใช้วิธีการสอนแบบการเรียนรู้เชิงรุกหลากหลายแบบผสมผสานกัน บางรายวิชาใช้วิธีการสอนแบบเดียว ในคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ได้มีความคิดเห็นร่วมกัน KM ได้พบว่าผู้เรียนมีลักษณะที่เด่นของคณะในด้านของการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญพอสรุปได้ดังนี้

1. การจัดการเรียนรู้แบบ Active learning เป็นกิจกรรมการสอนที่ผู้สอนนำมาบูรณาการ เป็นที่ เหมาะสมกับกิจกรรมที่ผู้เรียนได้รับประโยชน์สูงสุด เป็นกิจกรรมที่ผู้เรียนเป็นผู้กระทำ (ลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง) ด้วยความกระตือรือร้น เช่น ได้คิด เป็นกระบวนการและขั้นตอน และได้มีการค้นคว้า ทดลองทำโครงการ สัมภาษณ์ แก้ปัญหาเองได้ในบางครั้งได้ก็ตาม ฯลฯ และได้ใช้ ประสบการณ์ต่าง ๆ ทำให้เกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง อย่างแท้จริง ผู้สอนทำหน้าที่ เตรียมการจัด บรรยากาศการเรียนรู้ จัดสื่อสิ่งเร้าเสริมแรงให้คำปรึกษาและสรุปสาระ การเรียนรู้ร่วมกัน

2. ในรายวิชาที่เกี่ยวกับการปฏิบัติได้เกิดแลกเปลี่ยนเรียนรู้และลงมือปฏิบัติได้จริง ทำให้เกิดทักษะใน การแสวงหาความรู้ เห็นความสำคัญของการเรียนรู้และ ผู้เรียนได้เรียนอย่างมีความสุข เป็นความสุข

3. ทำให้ผู้เรียนเป็นคนกล้าคิด กล้าตัดสินใจ แก้ปัญหาเป็น คิดอย่างรอบคอบมีเหตุผล มีวิจารณ์ญาณ ในการคิด มีความคิดสร้างสรรค์ มีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ที่ข้อมูลในการสร้างงานต่าง ๆ ได้อย่าง เหมาะสม ตลอดจนสามารถแสดงความคิด แสดงออกการเป็นผู้นำและผู้ตาม เห็นออกได้อย่างชัดเจนและมี เหตุผลอันเป็นประโยชน์ต่อการดำรงชีวิตประจำวัน

สรุปวิธีที่อาจารย์ใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแบบการเรียนรู้เชิงรุก ได้แสดงถึงการออกแบบ วิธีการสอนที่เหมาะสมกับผู้เรียนเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดได้ดังนี้

การจัดกิจกรรมการเรียนรู้การสอนแบบการเรียนรู้เชิงรุก

เทคนิค/วิธีการสอน	บทบาทผู้สอน	เนื้อหา	กิจกรรม/กระบวนการ	การประเมินผล	สื่อการสอน
1. การสอนแบบโครงงาน	<ul style="list-style-type: none"> - ให้คำแนะนำ - ตรวจสอบประเมินผล - สรุปความรู้ 	<ul style="list-style-type: none"> - ผู้เรียนศึกษาหาความรู้ด้วยตนเองระหว่างการทำโครงงาน - ผู้เรียนเรียนรู้จากการนำเสนองานของเพื่อน - ผู้เรียนผู้สอนร่วมกันสรุปความรู้ที่ได้เรียนรู้ 	<ul style="list-style-type: none"> - ผู้สอนมอบหมายงานพร้อมเกณฑ์การประเมินผลโครงการ - ผู้เรียนนำเสนอโครงร่างโครงการต่อผู้สอนเป็นระยะเพื่อรายงานความก้าวหน้าของโครงการ - ผู้เรียนนำเสนอผลงานในชั้นเรียน - ผู้สอนคัดเลือกผลงานที่โดดเด่นส่งเข้าประกวด 	<ul style="list-style-type: none"> - ประเมินจากกระบวนการคิดสร้างสรรค์และผลงานที่สะท้อนถึงความเข้าใจเนื้อหา 	<ul style="list-style-type: none"> - ตัวอย่างผลงานของรุ่นพี่ - ใบงาน
2. บทบาทสมมติ	<ul style="list-style-type: none"> - กำหนดสถานการณ์สมมติ - กระตุ้นให้ผู้เรียนใช้กระบวนการคิดวิเคราะห์ 	<ul style="list-style-type: none"> - ผู้เรียนผู้สอนร่วมกันสรุปความรู้ที่ได้เรียนรู้ 	<ul style="list-style-type: none"> - ผู้สอนเตรียมบทบาทสมมติ - ผู้สอนให้ผู้เรียนแสดงบทบาทตามที่ได้รับมอบหมาย - ผู้สอนตั้งคำถามให้ผู้เรียนคิดวิเคราะห์ 	<ul style="list-style-type: none"> - กระบวนการคิดวิเคราะห์และผลงาน 	<ul style="list-style-type: none"> - สถานการณ์สมมติ

การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแบบการเรียนรู้เชิงรุก (ต่อ)

เทคนิค/วิธีการสอน	บทบาทผู้สอน	เนื้อหา	กิจกรรม/กระบวนการ	การประเมินผล	สื่อการสอน
3. การสอนแบบใช้ปัญหาเป็นฐาน	<ul style="list-style-type: none"> - ให้คำแนะนำและดำเนินการสอนตามหลักการ - อำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ 	<ul style="list-style-type: none"> - ผู้เรียนคิดวิเคราะห์ ค้นหาคำตอบร่วมกับกลุ่มเพื่อน - ผู้เรียนและผู้สอนร่วมกันสรุปเนื้อหา 	<ul style="list-style-type: none"> - การกำหนดปัญหาจากสถานการณ์ที่เกี่ยวข้องกับเนื้อหาที่เรียน - กระตุ้นให้ผู้เรียนวิเคราะห์/วางแผน กำหนดวิธีแก้ปัญหาด้วยตนเอง โดยใช้กระบวนการวิจัย - ผู้เรียนลงมือปฏิบัติแก้ปัญหาตามวิธีการที่เลือก - ผู้สอนคอยสังเกต ให้คำแนะนำแก่ผู้เรียน ขณะลงมือแก้ปัญหา - ผู้สอนและผู้เรียนร่วมกันสรุปผลการแก้ปัญหาและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ถึงสิ่งที่ได้จากการลงมือแก้ปัญหา 	<ul style="list-style-type: none"> - ข้อสรุปจากการแก้ปัญหาของผู้เรียน ตามแนวคิดที่ต้องการให้เรียนรู้ 	<ul style="list-style-type: none"> - ประเด็นปัญหา/สถานการณ์ปัญหา - เนื้อหา/บทเรียนที่จะสอน

การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแบบการเรียนรู้เชิงรุก (ต่อ)

เทคนิค/วิธีการสอน	บทบาทผู้สอน	เนื้อหา	กิจกรรม/กระบวนการ	การประเมินผล	สื่อการสอน
4. กรณีศึกษา	<ul style="list-style-type: none"> - ผู้สอนนำเสนอกรณีศึกษา - ดูแลให้คำแนะนำในการทำกิจกรรมของผู้เรียน 	<ul style="list-style-type: none"> - ผู้เรียนอภิปรายและสรุปคำตอบร่วมกัน 	<ul style="list-style-type: none"> - ผู้สอนเตรียมกรณีศึกษา - แบ่งกลุ่มผู้เรียนให้ร่วมกันหาคำตอบ - ผู้เรียนนำเสนองานหน้าชั้นเรียน - ผู้เรียนร่วมอภิปรายแสดงความคิดเห็น 	<ul style="list-style-type: none"> - กระบวนการคิดวิเคราะห์และคำตอบตามหลักวิชาการ 	<ul style="list-style-type: none"> - กรณีศึกษา
5. การเรียนรู้จากสภาพการจริง	<ul style="list-style-type: none"> - ผู้สอนเสนอประเด็น/โจทย์ - ประเมินและติดตามความก้าวหน้าของโครงการตามลำดับขั้นตอน 	<ul style="list-style-type: none"> - ผู้เรียน เรียนรู้จากการค้นคว้าข้อมูลและกระบวนการแลกเปลี่ยนในชั้นเรียน 	<ul style="list-style-type: none"> - ผู้สอนสร้างแรงจูงใจ/ชี้ให้ผู้เรียนทราบเป้าหมายของการเรียน - ผู้สอนมอบหมายกรอบความรู้ที่จะให้ผู้เรียนศึกษาค้นคว้าตามความสนใจและความถนัดของผู้เรียน - ผู้เรียนศึกษาค้นคว้าข้อมูลตามความสนใจและความถนัดของตนเองจากแหล่งข้อมูลต่างๆ เช่น อินเทอร์เน็ต หนังสือ สัมภาษณ์ 		

การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแบบการเรียนรู้เชิงรุก (ต่อ)

เทคนิค/วิธีการสอน	บทบาทผู้สอน	เนื้อหา	กิจกรรม/กระบวนการ	การประเมินผล	สื่อการสอน
5. การเรียนรู้จากสภาพการจริง (ต่อ)			จากสถานที่จริง ตามประเด็นกรอบความรู้ที่ผู้สอนกำหนด - ผู้สอนติดตามความก้าวหน้าการทำงานของผู้เรียนเป็นระยะ - ผู้เรียนเสนอผลงานหน้าชั้นเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกลุ่ม - ผู้สอนประเมินผลงานของผู้เรียนตามมาตรฐานผลการเรียนรู้ที่กำหนดไว้	- ประเมินจากการสร้างสรรค์ผลงานโดยใช้เกณฑ์การประเมินที่ได้แจ้งให้ผู้เรียนทราบล่วงหน้า	- ใบงาน - วิดีทัศน์/เอกสารที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดหลักที่ต้องการให้เกิดการเรียนรู้
6. การระดมพลังสมอง	- นำเสนอประเด็นปัญหา - ดูแลให้คำแนะนำในการทำกิจกรรมของผู้เรียน	- ผู้เรียนอภิปรายและสรุปคำตอบร่วมกัน	- ผู้สอนนำเสนอประเด็นปัญหาที่เร้าให้ผู้เรียนเกิดการคิด - ผู้สอนกระตุ้นให้ผู้เรียนตอบคำถามอย่างหลากหลาย	- กระบวนการคิดวิเคราะห์และคำตอบตามหลักวิชาการ	- โจทย์/ประเด็นปัญหา

การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแบบการเรียนรู้เชิงรุก (ต่อ)

เทคนิค/วิธีการสอน	บทบาทผู้สอน	เนื้อหา	กิจกรรม/กระบวนการ	การประเมินผล	สื่อการสอน
6. การระดมพลังสมอง (ต่อ)			<ul style="list-style-type: none"> - ผู้สอนให้ผู้เรียนร่วมกันอภิปรายหรือค้นคว้าเพิ่มเติม เพื่อหาคำตอบที่เป็นไปได้มากที่สุด - ผู้สอนให้ผู้เรียนช่วยกันเลือกคำตอบที่ดีที่สุด - ผู้สอนให้ผู้เรียนสรุปคำตอบที่เด่นชัดที่สุด 		

หลักสำคัญของการสอนแบบการเรียนรู้เชิงรุกคือ

ผู้สอน สอนให้น้อย เปิดใจให้กว้าง เปิดโอกาสให้ผู้เรียน เรียนรู้ด้วยตนเองให้มาก

อ้างอิง

<http://active-learning.wu.ac.th>

<http://www.scbfoundation.com>